

REFİK DURBAŞ'IN ŞAİR VE ŞİİR GÜNCESESİ: "RED"

MAHİR ERGUN

"*O günler, Bebek tramvayı ile İstanbul yolculuğuna çıkma günleridir.*"

Galatasaray'da, Yahya Kemal'in Halit Fahri'ye bastonla saldırdığı yerde, Orhan Veli'yle karşılaşma günleridir o günler.

Cahit Sıtkı'nın Tepebaşı'nda, Petrograd pastanesinde gece yarısı boylu boyunca yere uzandığı ve kaldırmaya kimsenin gücünün yetmediği günlerdir.

Cağaloğlu yokuşunda Sait Faik'le, Rifat Ilgaz'la karşılaşma günleridir. Yeni açılmıştır daha Rifat Ilgaz'ın önünde demir kapı. Sait Faik ise Ilgaz'ın çıktığı koğuşa gireceğini düşünmektedir, Medarı Maiyet Motoru davasından.

O günler Fındıklı önlerinde, palamutlara poyraz gibi daldığı günlerdir Oktay Rifat'ın, elinde yüz iğneli çaparısi, altında Turgut Reis motoruyla.

Beşiktaş Çarşısı'ndan geçip Barbaros Meydanı'na Behçet Necatigil'le birlikte inildiği günlerdir o günler.

Kadıköy iskelesinin karşısındaki parkta, bağı güneşe verip uyuduğu günlerdir Can Yücel'le birlikte.

A.Kadir'in Sirkeci'de, Pamuk lokantasının mermer tezgâhına dirseklerini dayayarak hapis ve sürgün sonrası nasıl asker pantolonuyla İstanbul Hukuk Fakültesi'ne geldiğini anlattığı günlerdir.

"Cinayeti yazıyor!" diye haykırdıkları günlerdir akşam gazetesi satan çocukların. Kör bir kayıkcı

görmüştür cinayeti, bir de Attilâ İlhan... Haliç'te bir vapuru vurmuşlardır dört kişi.

Cahit Irgat'ın sinema perdesinden çıkıp Meserret kahvesine uzandığı günlerdir o günler, Meserret'te Orhan Kemal'le, Melih Cevdet'le yarenlik günleridir.

Ve uzaklarda bir başka kahvede, Prag'ın Slavya Kahvesi'nde bir Nâzım Hikmet'in, Urumeli Hisar'ından delik deşik yüreciğiyle gelen Orhan Veli'yi düşündüğü günlerdir o günler.

O günler bir zamanlardır ya da bir zamanlar o günlerdi...

"Bir zamanlar çok mu uzaklarda kaldı?" diye soruyor Refik Durbaş. "Bir zamanlar hemen her çıkan şiir kitabı üzerine üç-beş sözcük de olsa bir şeyler yazılır, şairleriyle üstünkörü söyleşi benzeri konuşmalar yapılırdı. Bir zamanlar dergilerin arka sayfalarında 'Geçen Ayın Şiirleri' köşeleri olurdu. Bir zamanlar gazetelerin sanat-edebiyat sayfaları ya da ekleri bulunurdu. Bir zamanlar eleştiri günlük-günceleri yazan eleştirmenler yerine 'şiir müncekkitleri' vardı. Gazeteci yazarlardan önce, gazeteci şairler vardı bir zamanlar."

Anık zaman ve mesafe mefhumları bulanıklaştı. Endüstrinin değirmeni zamanı öğütüyor, delik deşik yürekleri unufak ediyor. Bir zamanlar çok mu uzaklarda kaldı, yoksa daha dün müydü, bilemiyoruz, ama ne olursa olsun geriye pek bir şey kalmadığını söyleyebiliriz.

Bugün Refik Durbaş da "bir zamanlar"dan kalan bir avuç mi-

raştan biridir. Mu Yayınları'ndan Eylül ayında çıkan kitabı *Red: Şair ve Şiir Yazıları*, Durbaş'ın seksenlerden bu yana gazetelerde şair ve şiir üzerine yazdığı yazılardan oluşuyor ve dijital kaosun elektromanyetik titreşimleri arasında, bir gazeteci-şairin hâlâ sayfalara tutunduğunun tanıklığını üstleniyor adeta.

Yeni kuşağın çoğunca unuttuğu, hatta belki hiç tanımadığı, "bir zamanlar"ın yürek işçileri geziniyor kitabın sayfaları arasında. Üstelik ansiklopedik bir durgunlukla değil, gazete sıcaklığıyla.

İşin üzücü yanı, yazıların çoğunun "gidenlerin ardından" yazılmış olması. Durbaş sık sık Behçet Necatigil'in "Kitaplarda Ölmek" şiirine atıf yapıyor:

"Adı, soyadı/ Açılır parantez/ Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl bitti/ Kapanır parantez."

Bir çizgiye sıkışmış onca zaman, onca yürek, onca misra, onca hasret...

Gelenler, yeni doğanlar üzerine yazıların azınlıkta oluşu da kedere lendiriyor okuyanı. Parantez sanki "bir zamanlar"ın, sanki jürin üzerine kapanmış gibi geliyor.

Sayfaları çevirdikçe şiirin direncini, yaratıcı gücünü hatırlıyoruz, ama kapanan parantez, ölü toprağı gibi örtüyor geçmişin üzerini.

Buruk bir özleme düşüyor insan Galatasaray'da Orhan Veli yerine panzerlerle karşılaştıkça. Oysa "Biz bir bayrak getirdik buraya ka-

dar," diyordu Orhan Veli, "Onu daha ileriye götürürler."

Red: Şair Ve Şiir Yazıları'nda bayrağı ileriye götürecekteler olanlar pek görünmüyor. Hiç yok değil, gerçekten onu taşımaya layık az da olsa ismi anmış Durbaş, ama gerçekten az. Peki bu kitabın mı, gerçekliğimizin mi eksikliği?

Bu sorunun cevabı bir tavır belirlemeli. Kitabın eksikliğine mesele değil, bu haliyle de keyifle okunuyor, varsın genç şairlere pek yer vermemiş olsun. Ama güncel gerçeğimiz buysa, yapılması gerekenler var demektir.

Nâzım, "Yalnız meraklıları değil, bütün insanlık şiirin aynasında kendini seyredecek" diye beklerken "bir zamanlar", bugün yine yalnız meraklılarının sofralarına çekilmişse şiir, sokakları panzerlere terk etmişse, gazeteci-şairlerin yerini gazeteci-tetikçiler almışsa, yapılması gerekenler var demektir.

Kitaptaki yazılardan birinde Refik Durbaş, 60'lı yılların sonunda Cumhuriyet gazetesinin Düzeltilme Servisi'nde Adnan Özyalçınar'la karşılaşmasını anlatıyor. "İşte o gün," diyor, "12 Mart ve askerlik dışında tam yirmi yıllık bir Cumhuriyet serüveninin de başlangıcı oldu benim için."

Adnan Özyalçınar ise "Adnan Z'ye Yeni a" başlıklı yazısında, Durbaş'ın Cumhuriyet serüveninin dışında bıraktığı 12 Mart döneminden şöyle söz ediyor: "Her türlü düşünsel, siyasal özgürlükler başta olmak üzere, sınıfsal isteklerle devrimci çabaları ezip geçti. Bu sırada a Dergisi'nin çekirdek kadrosu, birbirinden habersiz karşılıklı telefonlar ederek toplanmayı önerdiler. 1972'nin başında Ferit Öngören, Adnan Özyalçınar, Kemal Özer, Hilmi Yavuz, Onat Kutlar, Asım Bezirci, Edip Cansever, Ercüment Uçarı, Onay Sözer, Ülkü Tamer, Konur Ertop, Doğan Hızlan Çağaloğlu'nda

Gazeteciler Cemiyeti'nde bir araya geldiler. Toplantıda çekirdek kadroya yeni katılanlardan Refik Durbaş ile Nurer Uğurlu da bulunuyordu. Çekirdek kadrodan Erdal Öz, uçak kaçırma suçlamasıyla, hapis hane de olduğundan, Ergin Günçe Ankara'da bulunduğu için toplantıya katılamamıştı. Toplantıdaki tek soru: 'Ne yapmalıyız?'di. Karşılığı: 'a'yı yeniden çıkarmalıyız.'oldu. Böylece Yeni a Dergisi için topluluk adına Ferit Öngören'in sahipliği, Refik Durbaş'ın yazı işleri sorumluluğunda ilk adım atıldı."

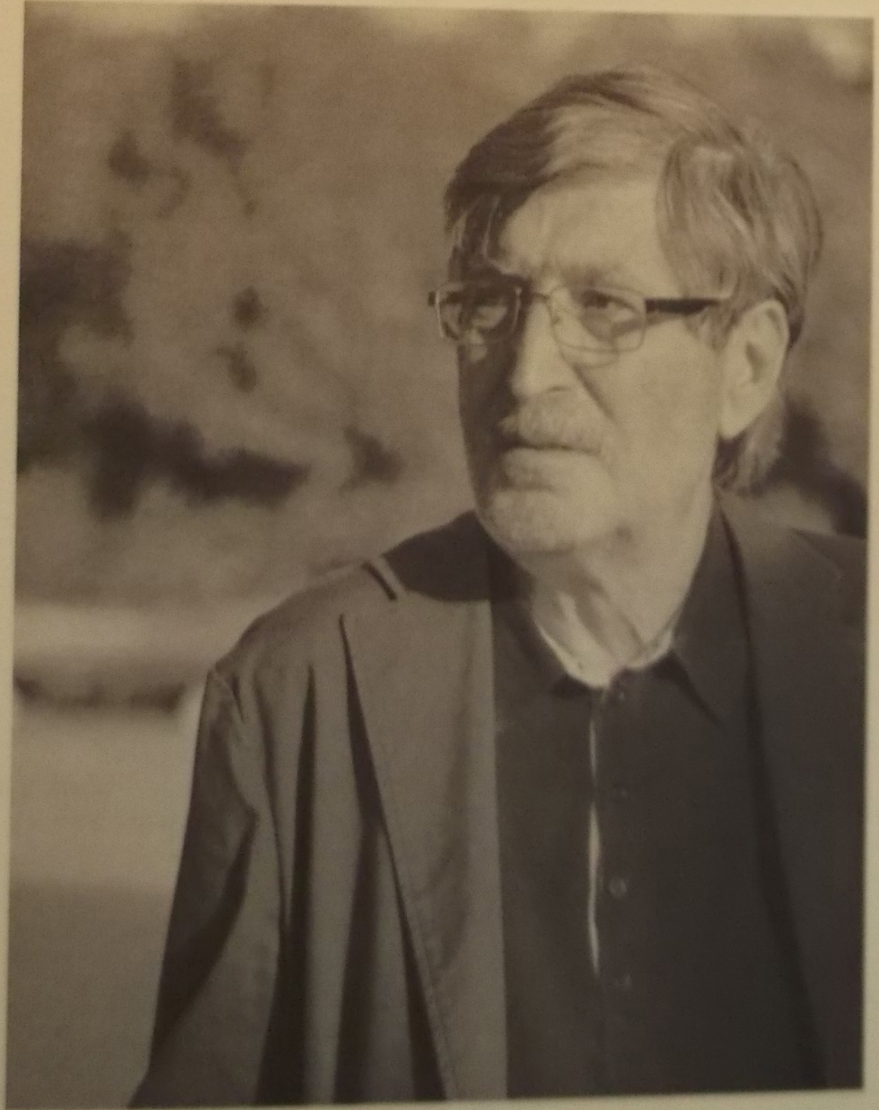
Anılan isimlerin çoğu, Red Şair Ve Şiir Yazıları'nda parantezlerini kapatmış olarak çıkıyor karşımıza. Parantezleri henüz kapanmamış

olanlara dair ise şöyle diyor Özyalçınar:

"Bugün de hayatta kalanlar bağımsızlık, demokrasi, düşünce, emek, emekçi, insan hak ve özgürlükleri konusundaki savaşımını şiirleri, öyküleri, romanlarıyla sürdürüyor."

Refik Durbaş, hayatta kalanlardan biri ve bir gazeteci-şair olarak sürdürüyor savaşımını.

Bu savaşımı büyütme gerekiyor. Şiir yeniden sokakları adım lamalı ve şiirin merdivenlerini tırmanmalı sokaklar. Çünkü tıpkı Rıfat Ilgaz gibi, önce şiirde sevdiğiz biz kaugayı, özgürlüğü kelime kelime şiirde. Bunun için tüm zamanların o en güncel sorusunu sormalı yine herkes: Ne yapmalıyız? •

Refik Durbaş